

120 GODINA ORGANIZIRANOG ČITALAŠTVA U ĐURĐEVCU

Nema pouzdanih zabilježaka o prvom osnutku i djelovanju Knjižnice i Čitaonice u Đurđevcu. Neki raniji đurđevački kroničari samo spominju mogućnost kako je ta kulturna ustanova postojala još osamdesetih godina prošloga stoljeća. Potvrđuju to i dostupni dokumenti Hrvatskoga državnog arhiva iz kojih doznajemo da je prvi organizacijski način čitanja u Đurđevcu započeo 1876. godine, kada je osnovano "Društvo čitaonice gjurjevačke", koje je nastalo iz Pjevačkog društva "Tamburica" u okviru tadašnjeg promicanja društvenog života u Đurđevcu. Za razliku od ostalih hrvatskih krajeva u kojima se prve čitaonice javljaju već u prvoj polovici 19. stoljeća, ovdje se one javljaju znatno kasnije. Vjerojatno zato što je Đurđevac u to vrijeme pripadao vojno-krajiškoj organizaciji, pa je ovdje život bio organiziran po vojnim pravilima i propisima te dakako pod nadzorom austrijskih vlasti. Kad se ukinula Vojna krajina i prešlo na civilnu vlast, počelo je novo razdoblje u svim porama gospodarskog i kulturnog života. Od tada tijekom vremena čitalačka društva, knjižnice i čitaonice mijenjale su način i organizaciju te intenzitet rada. Danas, izuzevši povremene prekide, možemo s potpunim pravom govoriti o 120 godina organiziranog čitalaštva u Đurđevcu. Na ovim je prostorima od davnine bila izražena potreba za čitanjem, bez obzira na pretežitost ruralnog stanovništva.

PRVA PISANA PRAVILA ČITAONIČKOG DRUŠTVA

Neki stariji đurđevački kroničari spominju da je "prva đurđevačka čitaonica" najvjerojatnije imala svoja pravila, ali se njihov pisani trag zagubio. U današnjoj Knjižnici i Čitaonici postoje preslici "Pravila Društva čitaonice gjurjevačke od 21. lipnja 1876. g.", "Pravila čitaoničkog društva u Gjurjevcu" od 17. siječnja 1907. godine evidentirana s ondašnjim rednim brojem "urudžbenog zapisnika" 283, a odobrena po Kr.hrv.slav.dalm.zemaljskoj vladi - Odjel za unutarnje poslove, Zagreb, 1. veljače 1907. g. pod red. br.registra 6140. U odobrenju se navodi: "Ova se promjena pravila odobravaju", iz čega se vidi kako su već ranije postojala "Pravila čitaoničkog društva u Gjurjevcu" (iz 1876. g.).

U današnjoj Knjižnici i Čitaonici postoji i preslik "Pravila hrvatske čitaonice u Đurđevcu" iz 1938. godine. Društvo je tada imalo naziv "Hrvatska čitaonica", a svrha mu je bila "širenje prosvjete među svojim članovima, podupiranje narodne književnosti i širenje društvenosti. Držati će za čitanje novine, političke, beletrističke i stručne časopise i knjige; priređivati će poučna predavanja i zabave. Društvo ima šah sekciju, diletantsku sekciju i glazbenu sekciju, a prema potrebi može upravni odbor osnovati i nove sekcije."

Članovi društva bili su redovni, utemeljitelji, počasnici i dobrotvori. Redovnim članom mogla je postati svaka neporočna fizička osoba koja je navršila 18 godina života, zatim korporacije, udruge, zavodi itd. O

primanju redovitih članova, utemeljitelja i dobrotvora odlučivao je upravni odbor koji je bio dužan navesti razloge zašto koga ne prima u društvo. Kad je redovni član pristupio u društvo morao je platiti upisninu u iznosu od 10 dinara, a osim toga bio je dužan platiti i redovnu mjesečnu članarinu od 5 dinara. Sukladno pravilima Glavna skupština je mogla pojedinim članovima smanjiti ili povisiti članarinu, ovisno o njegovim ekonomskim prilikama. Utemeljitelji su, pak, morali za pristup u društvo platiti svotu od 100 dinara, a i redovno plaćati mjesečnu članarinu. Dobrotvori, a to su većinom bili ekonomski bolje stojeći građani, plaćali su 1.000 dinara odjednom ili u deset mjesečnih rata, ali nisu bili dužni plaćati mjesečnu članarinu. Svi članovi imali su obvezu čuvati čast i ugled društva, pokoravati se zaključcima Glavne skupštine i Upravnog odbora te prema svojim mogućnostima ("silama") unapređivati društvene svrhe. Društvo je imalo Upravni odbor, tajnika i blagajnika, a najviši organ upravljanja bila je Glavna skupština. Rad društva nadzirao je Nadzorni odbor. Zanimljivo je da je društvo imalo i "Obrtnički sud". Razmirice članova iz društvenih odnošaja, nastale između njih samih ili između njih i Upravnog odbora rješavao je taj sud. Svaka je strana imala po dva obranika koji su se birali između članova društva. Ovi su, pak, birali petoga člana kao pročelnika, a ako se u tome ne bi složili odlučivao je ždrijeb među onima koji su bili predloženi. Ako je jedna strana bio Upravni odbor, onda pročelnikom nije mogao biti član toga odbora. Obranički sud odlučivao je apsolutnom većinom, a protiv odluke nije bilo priziva.

Hrvatska čitaonica u Đurđevcu stajala je pod vrhovnom vlašću Ministarstva prosvjete. Sve odluke Ministarstva bile su obvezne za Upravni odbor i Glavnu skupštinu. Glavna skupština morala se održati do kraja veljače (za razdoblje prethodne godine), a Ministarstvu se moralo podnijeti izvješće o radu u prošloj godini, kao i primjerak godišnjeg računa. Pismena i usmena općenja čitaonica je mogla obavljati samo redovnim putem s državnim vlastima i to preko "Sreskog načelstva" u Đurđevcu. Pravila su donijeta na Glavnoj skupštini 29. prosinca 1938. godine, a odobrila ih je "kraljevska Banska uprava Savske banovine - Upravno odelenje" pod brojem POV-II-1423/39, 19. marta 1939, Zagreb". Konstituirajuća Skupština hrvatske čitaonice Đurđevac bila je održana mnogo ranije, 18. travnja 1938. godine, a organ upravljanja bio joj je "Privremeni odbor".

DANAŠNJA KNJIŽNICA I ČITAONICA

Suvremena Knjižnica i Čitaonica do početka rujna 1996. godine imala je svoje sjedište i prostorije u Društvenom domu u Đurđevcu. Relativno mali prostor uglavnom je omogućavao držanje knjiga i časopisa, ali je onemogućavao posjet imalo većem broju čitatelja. Centar za kulturu Đurđevac, u čijem djelokrugu djeluje Knjižnica i Čitaonica, uz suradnju s Općinskim poglavarstvom i nekim drugim društvenim subjektima, izborio se za suvremeniji prostor na prvom katu u poslovnom centru u Đurđevcu na Trgu sv. Jurja. Početkom rujna (6. IX.) ministar Ministarstva za kulturu Republike Hrvatske, mr. Božo Biškupić, svečano je otvorio taj novi prostor Knjižnice i čitaonice. Tom je prigodom to Ministarstvo darovalo Knjižnici kompletnu enciklopediju na engleskom jeziku "The world book encyclopedia", a i materijalno je pomoglo tu ustanovu. Pomoć su dali i sponzori, među njima i Općinsko poglavarstvo Đurđevac. Ustrojstvom Republike Hrvatske nije se odmah došlo do mogućnosti korištenja novog prostora, jer to nisu omogućavale tadašnje materijalne prilike. Godine 1992. Knjižnica i Čitaonica ulaze u sastav Centra za kulturu, kojeg uspješno vodi sadašnji ravnatelj Zdravko Šabarić. Značajni pomak učinjen je 1994. godine kada je i otkupljen prostor sredstvima iz općinskog proračuna. Idejno rješenje i opremanje novog prostora bilo je povjereno ABC Studiju 51 iz Zagreba, a građevinske radove izveo je đurđevački "Segrad". Knjižnica i Čitaonica uređeni su na površini od nešto više 200 prostornih metara i to prema resornim standardima.